

1772.

1. Bescke, Joannes Melchior Goulich : De origine motuum
Contractuum apud Romanos.
2. Bescke, Jo. Melch. Goulich : ~~De honoribus ex vitio traditis.~~
Mun. libris Pontificis talis
semper motam fidem intineat ? ex sententia Petri Pauli
in 170 pp. 2. De hered. petet.
3. Bescke, Jo. Melch. Goulich : De honoribus ex vitio
traditis
4. Foerster, Joannes Christianus : De jure cogendi
5. Foerster, Joannes Christianus : De discrimine religiosis
et theologicis
6. König, Henricus Joannes Otto : De Licinio Rufus
jurisconsulto Romano.
7. König, Henricus Joannes Otto : De experimento pulmonum
malentiam et submergentium.
Liebertstein, Christianus Ludovicus:
8. König, Henricus Joannes Otto : ~~De experimento~~ De crimine
procuratoris abortus occasione art. 133 C.P.C.

9. Matthes, Ludovicus Gotthardus: Vicissitudines cognationum
criminationum apud Armenos usque ad Caesarem tem-
pora.
10. Matthes, Ludovicus Gotthardus: Ad l. un. Gult. 2. de
off. cons. quaedam commentationes simulque lectioes
duas per semestres librorum habentes indicat.
11. Matthes, Ludovicus Gotthardus: De jure adulescenti post
venustatem hereditatem ad l. 2 § 1. D. de hered. ad. act.
mend.
12. Penzel, Abrahamus Faculus et Johannes Christophorus Vie-
mann: Vocis caminatae originem Slavonicam
defendant.
13. Thunmannus, Johannes: De confinis historicae et
poeticae orationis.
14. Wallaeus, Juannes Christianus: De successione agnatorum

in feudo patens legitima lineali, non graducti nec
mixta -

15. Walther, Joannes Christianus: De feudo maritico allodii-
ficatis censuali qualitate dem obnoxio

16. Walther, Joannes Christianus: De feudo alienabili occu-
• II feud. 26 § 23 et I feud 48.

1773.

1. Eckhoff, Joannes Henricus: De causis sterilitatis
non absolutis in utraque sexu.

2. Fricke, Joannes Henricus: De noctambulis

3. Holzhauser, Georg. Fridericus: Utrum poena capitali
coercentis sit condus homicidii simplicis proximus,
ex mente C.P.C. atque Martini. Brandenburgicae?

4. Holzhauser, Georg. Fridericus: De jure uxoris res suas
i ipsa consentiente a marito debitorum affiguras
reperendi.

5. Mittelblatt, Paul: De legitima portione parentum
6. Lepornick, Carolus Fridericus: De testamenti destitutio
viribus.

1779.

1. Carrach, Joannes Tobias: Observationes quaedam ad
interdictum Saluvianum occasione l. i. pr. et §. 1. d. de
Salviano interdicto juncta l. 1. C. de precario et
Salviano interdicto
2. Koenig, Hans-Joannes Otto: Utrum usurae veniant
in conditionem interdicti?
3. Lepornick, Carolus Fridericus: De testamenti destitutio
viribus.

DISSERTATIO IVRIS PVBLICI ROMANI

DE

L A E T I S

QVAM

PRAESIDE

PHILIPPO ERNESTO BERTRAMO

PROF. IVR. ORD. ET ORDINIS ICTORVM ADSESSORE

AD DIEM XIII IVNII MDCCLXXII.

DEFENDET

AVCTOR ET RESPONDENS

FRID. GOTTLIEB RAMBACHII

MAGDEBURGENSIS.

HALAE

STANNO HENDELIANG.

REVERENDISSIMO
IN CHRISTO PATRI ET DOCTORI
L. A. DOMINO
IOANNI HENRICO CASIMIRO
D. CARMER
PHILIPPO HILF-PROFESSORUM RECTORI
ACADEMIAE THEOLOGICAE
ALMA MATER
TRIVERTINAE APOSTOLICAE
CONSISTORII
OFFICII
S. V. M. O. P. R. A. E. S. I. D. I.
HABIT
L. A. DOMINO

ILLVSTRISSIMO
EXCELLENTISSIMO DOMINO
DOMINO
IOANNI HENRICO CASIMIRO
DE CARMER.

AVGVSTISSIMI BORVSSORVM REGIS
IN CONSILO STATVS ET IVSTITIAE
SANCTIORI
ADMINISTRO ACTVALI
TRIBVNALIVM IVSTITIAE CONSISTORIORVM
ET CVRIARVM TVTELARIVM
TOTIVS SILESIAE
SVMMO PRAESIDI
RELIQVA

HI VSTRISIMO

EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

IOANNI HENRICO CASIMIRO

DE CASIMIRO

2 V. 41. A. 1. S. 1. D. 1

101
Quo maior est excelsiorque ille, quem **TIBI**, **VIR**
ILLVSTRISSIME, summus rerum arbiter attribuit locus,
quo tenuius illud, quod **TIBI** offero munusculum, eo quo-
que magis ex harum rerum comparatione propriae imbecilli-
tatis conscientia me tenet, omnemque ad **TE** aditum praeclu-
dere videtur. Ego vero qui mentem **TVA**M generosam tan-
tisque conspicuam virtutibus penitus perspexisse mihi videor,
aliquantum confirmor, **TVA**que in humanitate ac singulari
indulgentia, qua omnes qui litteris nomen dederunt, com-
plecteris, quique ad **TE** quasi communem totius Silesiae pa-
rentem confugiunt, vnice acquiesco. His accedit, neminem
TE melius aut maiori iure collocati in Academia temporis
rationem a me ipso exigere posse. Quare hoc **TIBI** speci-
men diligentiae sacrum esse volui, simulque in eo extare ve-
nerationis pietatisque in **TE** summae testimonium. Hunc
igitur libellum **TIBI** meque ipsum trado. De **TVA** au-
tem, quae in **TE** elucet, humanitate ac benignitate spero
imo confido, **TE** mihi pleraque condonaturum esse, quae et
aetatis et exiguae doctrinae ratio nec aliter admittit. Cae-
terum a **TE** **TVA**que indulgentia rogo, velis me et patro-
cinio **TVO** complecti, et fauore **TVO** dignum iudicare.
Ego vero eo ardentius **D. T. O.** vt incolumem **TE** seruet

et

et fero in caelum redire iubeat, precor, quo magis TE felicitatis meae promotorem statoremque et habeo et votis omnibus exopto. Vale, VIR ILLVSTRIS-SIME, et benevolentiae TVAE, si meruero, commendatissimum habe

ILLVSTRIS-SIMI NOMINIS TVI

Halae

die XII Iunii

1772

cultorem deuotissimum

FRIDERICVM GOTTIEB RAMBACH.

§. I.
Ratio huius scripti.

Antiquam illam et sane laudabilem consuetudinem, perfecto vitae academicae curriculo aliquod dexteritatis specimen edendi, sequor. In argumento, de quo mihi dicendum esset, ad id potissimum respexi, ut materiam sumerem non ab innumeris fere auctoribus tractatam et ad nauseam usque enucleatam. Illustris *Hommelius*, (1) Musarum Lipsiensium decus, vellicavit mihi aurem, ne trigessimam primam post trigessimam de eadem materia disputationem elaborarem. Adiunt permulta argumenta, quae explicatione ac disquisitione vteriori quam maxime indigent, praesertim horum sat magnum numerum nobis offert *Ius publicum Imperii Romani*, cuius pen-

(1) v. *Literatura Turis* pag. 16. seqq.

 tiori cognitione destituti, haud raro in perspicendis legum ciu-
 ilium Romanarum veris rationibus allucinamur, nubemque pro Iu-
 none captamus. Arrisit mihi inprimis argumentum de *Laetis* s.
Letis leticisque agris et iuribus vtrosque concernentibus, cum
 simul hac ratione me antiquitatibus patriis aliqua ex parte lucem
 esse affusurum, arbitror. Qui hanc materiam data opera tractaue-
 rit, inueni neminem. Multi vero iique eruditissimi viri passim
Laetorum mentionem iniecerunt, quorum laboribus, si cogniti mi-
 hi et ad manus fuerunt, me vsum fuisse, ingenue fateor, ne quis
 mihi plagii suspicionem moueat. Satis me fecisse opinor, si in
 vexatissima hac materia ex diuersis diuersorum sententiis, cohaerens
 quoddam systema confecerim, totamque rem magis diuulgare stu-
 duerim.

§. II.

*Gallorum Germanorumque, sub Romanorum signis militandi,
 consuetudo.*

Iulius Caesar, virtutibus pariter ac vitis omnes sui tem-
 poris superans, quantum adhuc in annalibus reperire licuit, pri-
 mus fuit, qui cognita Gallorum Germanorumque virtute, eosdem
 vario modo coegit atque permouit, vt sub aquila Romana milita-
 rent, pedibusque et equis stipendia mererent. Perspectum enim
 habebat sagacissimus hic patriae libertatis oppressor, Romanos vi-
 tiis, atrisque sceleribus eo iam esse perductos, vt libertatem, quam
 quidem censabant esse inestimabilem, amplius ferre atque tolerare
 nequirent. Ea enim est infelicissima mortalium conditio, vt id quod
 bo.

bonum est, facile perspiciant et sentiant, media vero, quibus illud acquirere possint, affectibus suis nimis indulgentes, respiciant. Quo igitur modo Caesar militibus suis, qui decantatissimas illas veterum Romanorum virtutes probitatemque ejurauerant, fidem habere, ac in illis consilia sua spemque omnem tuto collocare poterat? Iam dudum Romae omnia erant venalia et auri sacra fame quilibet Romanorum laborabat. Quodsi vero Caesar Rempubicam destruere civibusque suis civile bellum inferre, quo melius ipsis imperitaret, apud animum constituerat, id nullo modo facilius ab eo perfici poterat, quam, si populos rudes quidem barbarosque ex mente Romanorum, pugnaces tamen, manu fortes, probos, fidos, et ad quaecumque ardua suscipienda et perficienda natos alliceret, sibi que devotos redderet. Quod consilium indole Germanis Gallisque in nata vehementer adiuvebatur, cum ea rempestare qua inter ipsos pax intercedebat, apud alias gentes stipendia quaerere, ac animum bellicis rebus exercere. Per multa huius rei testimonia apud veteres historicos extant. Habemus ipsum Caesarem fatentem, se in bellis a se gestis, et praesertim in bello civili, ope Germanorum Gallorumque partim sociorum, partim stipendia merentium, felicissime usum fuisse. (2) Quid? quod, his ipsis Germanis victo-

riam
 (2) *Caesar de Bello Gallico* L. VII. c. 13. Caesar ex castris equitarum educi iubet, proeliumque equestre committi, laborantibus iam suis, Germanos equites circiter CD submitit, quos ab initio secum habere instituerat. Eorum imperum Galli sustinere non poterunt, cap. 65. Caesar — trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas civitates, quas superioribus annis pacaverat, equitumque ab his accessit, et levis armaturae pedites, qui inter eos praefari con-

riam in campis Pharsalicis a Pompeio reportatam maximo debebat. (3) ^{us} Caesarem Pompeius magnus in hoc ipso bello civili imitatus est, ut ex Hirtio colligere licet. (4) Antonius in bello Parthico secum habuit Gallos equites, (5) unde apparet, maiorum no-

stro-
sueverant. Eorum aduentu, quod minus idoneis equis utebantur, a tribunis militum reliquisque sed et equitibus Romanis atque euocatis, equos sumit, Germanisque distribuit. *Dion. Hist. Rom. Lib. XL. pag. 138.* de bello contra Voringentoricem. Haud parum, inquit, ad eam Victoriam Germani, quos Caesar ad auxilium euocauerat, Romanis contulerunt — et paulo post, hostes equestri proelio a Romanis repulsi sunt, maxime Germanis auxiliariibus tum quoque victoriam adiuvantibus. *Hirtius de bello Gallico Lib. VIII. cap. 12 et 13. Idem de bello Africano cap. 20. Lucanus Lib. I. prolixè recenset Galliae Germaniaeque populos, qui duce Caesare bello civili intererant, ac tandem elegantissimae exercitus ex his copiis compositi descriptioni addit:*

— — certe populi, quos despicit Arctos
Felices errore suo, quos ille timorom
Maximus, haud vrget leui metus, inde rrendi
In ferrum mens prona viris, animaeque capaces
Mortis.

Taceo nunc *Appianum* de bello civili Lib. II. aliosque, qui bella a Caesare gesta enarrarunt.

(3) *Florus Lib. IV. cap. 2.* Quam diu aequo Marte certaretur, iussuque Pompeii fufus a cornu equitatus erupisset, repente hinc signo dato Germanorum cohortes tantum in effulos equites fecere impetum, ut illi esse pedites, hi venire in equis viderentur. Hanc stragem fugientis equitatus, leuioris armaturae ruina comitata est. Tunc terrore latius dato, turbantibus inuicem copiis, reliqua strages quasi vna manu facta est.

(4) *de bello Africano cap. 19.* Praeterea ex fuga proelioque Pompeiano, quos secum a Brundisio transportauerat equites Germanos Gallosque — (*Petretius*) arimauerat — — *Labienus* cum equitibus Gallis Germanisque clo di. — —

(5) *Plutarchus in Antonio.* Erant — equitum Romanorum vna cum Hispanis et Gallis, qui eis accensebantur, decem millia.

strorum virtutes, iam ea tempestate Africae Asiaeque incolis satis innotuisse. Habent hic, quod defendant homines illi, qui omnia temere in Romanis laudant, qui speciem virtutum Romanorum, et in primis eorum fidem erga patriam, erga leges, erga ciues nobis semper ad imitandum proponunt, qui denique summam prudentiam, et exquisitissimas Politices regulas in quouis negotio a Romanis suscepto inueniunt, quique insania quadam abrepti, hanc gentem ad superstitionem vsque colunt. Est enim contra indubitata verae prudentiae principia, si quis peregrinas nationes, feroces, pugnaces, omnibusque diuitiis destitutas, in regiones ducit atque ibi commorari finit, non solum immensis opibus repletas, et a natura felicissimo climate donatas, sed etiam, vt breuiter dicam, omnibus vitae commoditatibus sine exemplo affluentes; si quis hos populos manu quidem fortissimos, solidiora et intimiora artis militaris principia ignorantes his instruit viamque illis aperit, vt ipsam hanc artem militarem, qua sola adhuc profigari poterant, vsu quotidiano facillime addiscant; si quis Gallos Germanosque a multis iam retro seculis Italiam perentes, exitiumque imperio Romanorum animo parantes sibi iungit, quo alteram partem Romanorum vincat vel interficiat. Nonne Caesar hoc fecit? Nonne in hoc turbulento errore, quem commisit, prima ratio debellati et tandem ab his rationibus expugnati imperii occidentalis quaerenda est? Iam antea fortitudine maiorum nostrorum hoc regnum interiisset, nisi ipsa discordia, diuersum animi studium, aliaeque huc non spectantes rationes impedimento fuissent. Nec quis mi-

hi obiciat, Romanos iam longe ante debellatos Germanos, suis immiscuisse exercitibus auxiliares copias ac socios. Maximum enim inter illos populos et Germanos intercedit discrimen. Isti suis sedibus contenti, ne quidem Romanos fortitudine superabant; hi vero novas sedes quaerebant et Romanis omnibus bellicis virtutibus anteibant. Sola cognitio profundior artis militaris in Germanis desiderabatur.

Attamen Augustus, cuius sapientiam plurimi extollunt, poetae in primis, quibus vinum Falernum largissime praebebat, eundem secutus est morem. Namque in eius exercitu non magna solum militum Praetorianorum erat multitudo, sed et reliquus exercitus ex Gallis, Germanis, Batauis praesertim constabat, qui maiora ceteris militibus stipendia accipiebant. Quod quidem non ob probitatem maiorum nostrorum, quam sententiam plurimi amplectuntur, sed ad opprimendos Romanos pristinum reipublicae statum appetentes factum est. Alebar magnum numerum equitum Germanorum, quorum alacritate virtuteque usus est felicissime⁽⁶⁾. Imo ut eo tutius tractibus quibusdam Germaniae imperaret, multa millia Germanorum, praesertim Sicambrorum trans Rhenum

mi-

(6) Dio. Lib. LV. p. m. 563. Sub Augusto autem XXIII vel XXV. legiones aiebantur, ac multae etiam auxiliae equitum peditumque et classiariorum — stipendios autem corporis imperatoris sunt X millia — — tum equites alienigenae extraordinarii, Bataui appellati a Batavia, quae est in Rheno insula, cuius incolae arte equitandi pollent. Vti illis Augustus coepit tum primum — — cf. idem Auctor Lib. LIII. *Suetonius* in Aug. cap. XLIX. *Tacitus*, Annal. Lib. II. cap. XVI. Noster exercitus sic incesit: auxiliares Galli Germanique in fronte.

migrare iussit, e quibus posteriori aevo milites delecti sunt (7). Tenuerunt haec instituta Augusti successores, e quibus C. Caligulam et Neronem nominasse sufficiat (8). Galba vero perspexisse videretur malum, ex tam ingenti numero militum alienigenarum, et ex instituto, Germanos tanquam custodes corporis adhibendi, exurgens (9).

Confirmato imperio et despotismo stabilita vna quidem alienigenarum militum alendorum causa cessabat. Sed mores Romanorum in dies fiebant peiores. Vitii corporis aequae ac animi vires exhaurientibus quilibet fere Romanorum laborabat, iisque deditum esse gloriabatur. Quid vero de eiusmodi hominibus, seu potius homuncionibus in continuis bellis gerendis expectari poterat? Accersendae erant aliae nationes, quae integris robusti corporis viribus in acie dimicarent. Nec raro viri ab ipsis barbaris

(7) Tacitus Annal. Lib. II. cap. 26. Suetonius in Aug. cap. XXI. Suenos et Sicambros dedentes se in Galliam traduxit, et in proximis Rheno agris collocavit. Eutropius Lib. VII. Tiberius (imperante Augusto) CCCC. captivorum ex Germania transtulit, et supra ripam Rheni in Gallia collocavit. Dio Lib. LV. quidem eos Cantabros nominat, sed manifestus est error. Forte hunc locum ex MSC. restituit summus Reimarus in praestantissima historici huius editione, quae vero mihi non ad manus est, vide interim quae notavit ad h. locum Taciti Lipsius in edit. Gronoviana Tom. I. p. 114.

(8) Suetonius in Cal. cap. LVIII. mox (interemto Caligula) Germani corporis custodes ac nonnullos ex percussoribus — — interemerunt. Tacitus Histor. Lib. I. cap. LIX. Id. Lib. II. et Lib. IV. cap. XIV. imprimis per totum fere librum secundum copiarum auxiliarium populorum Germaniae fit mentio.

(9) Suetonius in Galba cap. XII. Germanorum cohortem a Caesaribus olim ad custodiam corporis institutam, multisque experimentis fidelissimam dissoluit, et sine villo commodo remisit in patriam.

populis oriundi Imperatores salutabantur. Quae cum ita essent, naeus hic politicus, quo nullus maior, mansit in administrando imperio Romano. Ipse M. Aur. Antoninus, vir multorum opinione sapientissimus, hunc errorem non solum commisit, sed etiam vehementer auxit. Cum enim in bello cum Marcomannis gesto deuicti essent Quadi, atque cum aliis compluribus populis fidei Marci Aurelii se permitterent; alii illorum ad militiam recepti et aliorum missi sunt, sicut et illi ex captiuis et transfugis, quotquot hoc impetrare poterant; alii terram et agros partim in Dacia, partim Panonia, partim Mysia et Germania, et ipsa in Italia consecuti sunt, quorum aliqui Rauennam inhabitantes adeo nouis studere rebus, vt etiam ciuitatem illam occupare auderent: qua de causa non modo non amplius in Italiam barbarorum quemquam immisit, sed eos etiam, qui prius illuc venerant, in alias colonias eduxit⁽¹⁰⁾. Neque tamen hoc exemplo M. Aurelius factus est prudentior. Pacem cum Iazygibus iniit, qui praeter ceteras condiciones spondebant, vt semper octo equitum millia e suis stipendia apud Romanos mererent. Astingi quoque apud Imperatorem pecuniam et agros obtinuerunt⁽¹¹⁾. Quod quidem institutum, agros inter milites diuidendi hacque ratione labores eorum bellicos velut praemio quodam efficiendi, antiquum erat, laudeque sua dignum. Verum enim vero valde diuersum est politicum illud institutum, quo subditi nati ob merita bellicis rebus parta, agris donantur, ab hac

(10) *Theodosius*, ex Dionis Lib. LXXI. p. m. 313. ed. Leunclanii, 8. Francof.

(11) *Idem* p. 314.

❧ ❧ ❧

recentiori Romanorum consuetudine, qua integrae fere gentes, olim reipublicae infensissimae nec adhuc principiis Romanorum imbutae, latissimis agris, praesertim finitimis instruuntur. Nec attendenda est altera obiectio, imperium Romanum scilicet fuisse despoticum, quod omne iam inde a primis temporibus in exercitu praesertim niteretur. Ex quo apparere nonnullis videtur, Imperatores Romanos debuisse quam maximam militum vim alere, atque deficientibus indigenis, alienigenas milites conscribere, sibi-que agris aliisque beneficiis distribuendis devincire. Facilis autem est responsio. Posito enim imperio despotico, remotaque omni fere naturali libertate, fauor militum ad occupandum pariter ac retinendum imperium hisce Tyrannis maxime quidem erat necessarius; sed nihil valent haec omnia, ad excusandam horum Imperatorum vel imprudentiam vel leuitatem, qua populos Romano nomini inimicissimos, et iam per aliquot secula ruinam imperio Romano minitantes, in fines suos recipiebant, illisque fertiles agros concedebant. Poterant enim hi populi prima data occasione plenum, vt vocant, dominium facili negotio acquirere. Sed mittamus haec, et reliquam huius instituti historiam persequamur. Non desierunt sequentes Imperatores, variis pollicitationibus barbaras gentes inuitare ac velut allicere.

Nimis longum et alienum forer, si de singulis Imperatoribus hoc probare vellem. Quare de nonnullis dicam breuissime De Maximo et Balbino refert Iulius Capitolinus, (12) Germanos

(12) Cap. XIII et XIV. p. m. 445. ed. Obrecht.

eos stipasse et Imperatoribus hisce ab aliis militibus interfectis, se extra urbem, *vbi suos habebant*, contulisse. Sub Constantio et Constantino, quem Magnum vocant, hoc institutum maxime viguisse infra docebitur. Iulianum Salios, Quadorum partem, et quosdam insulam Batauiam incolentes, legionibus adscripsisse, testatur Zosimus. (13) Ne longus sim, Imperatores quosdam tacitus praetermitto. Facere tamen non possum, quin ad *Ammianum Marcellinum* (14) prouocem, qui, *Alemannos*, inquit, *metu* (Burgundicae) *gentis dispersos aggressus per Rhaetias Theodosius, ea tempestate Magister equitum, pluribus caesis, quoscumque cepit, ad Italiam iussu principis misit, vbi fertilibus agris acceptis iam tributarii circumcolunt Padum.* Theodosio mortuo, filii eius Arcadius et Honorius imperium Romanum in duas partes scindebant. Nec hoc satis; sed Honorius omnibus ad regendum necessariis animi dotibus destitutus, nec par morbis imperii magis magisque ingrauescentibus medelam afferendi, multis gentilibus vel barbaris agros colendos dedit. Exstat inprimis *Claudiani* testimonium, poetae quidem et pessimi adulatoris, in hac tamen narratione non prorsus reiiciendi. (15) Lubentissime enim Illustrissimo Comiti a Bunau

(13) Zosimus Lib. III. cap. 8. ed. Cellar.

(14) Ad annum 370. Lib. XXVIII. cap. 12. pag. 454. ed. Lugdunensis, 1591.

(15) Lib. I. in Eutropium v. 375 seqq.

Sic effata rapit coeli per inania cursum

Diva potens, vnaque Padum translapsa volatu

Castra sui rectoris adit, tum forte decorus

Cum Stilichone gener (Honorius) pacem implorantibus vltro

Ger-

Bunau largior, (16) Claudianum nimis laudibus extulisse victo-
 riam a Stilicone partam, nec leges Chaucis nec flauis signasse iu-
 ra Suenis. Haec sufficiant de hoc Romanorum instituto, quod im-
 perii Romani occidentalis interitum accelerasse, cordati illorum
 temporum viri animaduertent. Forsan in posterum non dee-
 runt, qui reliquas huius instituti partes rimentur, et hoc labore
 suo iuri Romano publico et Politiae huius imperii lucem afferant.

§. III.

De Lactorum nomine.

Inter hos populos barbaros siue gentiles, (17) qui variis
 sub conditionibus Romanis militabant agrosque colebant, eminent
Laeti s. vt a bene multis vocantur *Leti*. Cuius nominis origo
 ante omnia eruenda viderur. Varias autem sunt eruditorum, prae-
 fertim eorum, qui antiquitates Gallicas perscrutati sunt, opiniones.

B 2

Co-

Germanis responsa dabat, legesque Chaucis
 Arduus, et flauis signabat iura Suenis,
 His tribuit Reges, his obside foedera sancit
 Indicto: bellorum alios transibat in vsus,
 Militet vt nostris detorsa Sicambria, signis.

(16) Tomo I. Histor. Imp. pag. 493 seqq.

(17) Gentiles apud Romanos vocabantur gentes exterae, quae vel ex iure foede-
 ris, vel ex deditioe, vel ex alio suscepto nexu ad militandum sub signis
 Romanorum erant obligati. Vid. tit. Cod. Theod. de nuptiis gentiliu, et
 Notitia vtraque dignitatum cum Orientis tum Occidentis edit. Lugd. 1608.
 vbi pag. 45 seqq. occurrit *schola gentiliu seniorum et iuniorum*. No-
 minat etiam hic auctor anonymus populos Romanis militantes innumeri fe-
 re in locis *gentiles*, quae loca, cum hic liber in omnium elegantiorum ICto-
 rum et Historicorum manibus sit, adducere superfedeo. Mitto etiam Zonae-
 ram, Amm. Marcellinum et alios, qui illorum faciunt mentionem.

Comes *Boulainvillierius* (18) dubius, quam amplectatur vocis originem, primo putat, Romanos eos appellasse laetos, quasi gaudentes et hilares; quia natura fuissent hilari animo et libertate Germanica vel Gallica gauderent. Nemo vero non videt, hanc etymologiam esse valde coactam, atque inuitam. Germani enim et Galli nunquam fuerunt tam festiui et iucundi animi, ut inde laeti vel iucundi homines per excellentiam potuissent vocari; maxime cum ad Romanorum castra transeuntes, non amplius libertate pristina fruerentur. Deinde opinatur, accepisse forsitan Laetos nomen a voce latina antiquata, *letes*, quae agmen, coetum, multitudinem significauit. Sed neuiquam verisimile est, Romanos adhibuisse vocem antiquatam et obsoletam in denominanda hac militum specie. Probabilior est opinio, quam *Hadrianus Valesius*, ad cuius nomen Galli nostrae aetatis superficialiam quandam eruditionem sectantes, merito erubescant, probare non dubitauit, *Laetos* nempe nomen suum sortitos esse a populo quodam *Laetorum*, qui in Gallia sedem suam habuerit. Loquitur de hac gente, ex sententia plurimorum, *Ammianus Marcellinus*; (19) *Cogitatum* (a Iuliano Caesare) *est, sollicitaeque praestructum, ut succientes ultra solitum Alemanni, vagantesque fuscus, multitudine geminata nostrorum forcipis specie trusi in angustias caederentur. Dum haec tamen vite disposita celerantur, Laeti barbari ad tempestiua furta solle-*
tes,

(18) Histoire de l'ancien Gouvernement de la France, Tome I. pag. 6. ed. Amst. 1729.

(19) Lib. XVI. cap. 7.

tes, inter utriusque exercitus castra occulte transgressi, inuasere Lugdunum incautam: eamque populatam nisi auido (valido) concremassent, nisi clausis aditibus repercussis, quicquid extra oppidum potuit inueniri, vastassent. Ad hunc locum *Valesius* in commentario suo ⁽²⁰⁾ bene obseruauit, ineptum atque inutile esse, si hoc loco *Laeti* nomen pro adiectiuo vocabulo sumatur, ut quidam perperam fecerunt, additque *Laeti* nomen hic esse proprium barbarorum, indeque gentem quandam effinxit. *Mascouius* ⁽²¹⁾ vir incomparabilis, iam intellexit, ea, quae *Valesius* et in allegato Commentario ad *Ammianum Marcellinum* et in rebus *Francicis* ⁽²²⁾ de hac *Laetorum* natione dixit, nullo modo eruditus satisfacere, quamuis *Mascouius* eos populum constituisse putet, cui opinioni et *Illustrissimus Bunauis* ⁽²³⁾ fauet. Hanc thesin, *Laetos* fuisse singularem quendam populum *Valesius* ⁽²⁴⁾ adstruere auder per pagum *Leticum* ad flumen *Laetiam* (hodie *Lesch*) situm. Oritur *Laetia* in silua *Arduenna*, alluit *Hammam* (*Han sur Lesch*) et in dextram *Mosae* ripam effunditur paullo supra *Deonantum*. Occurrit et *Laetia*, oppidum *Neruiorum* seu *Hainoensium* in dioecesi *Cameracensi*, vulgo *Lieffes* seu *Lieffies*, et comitatus *Leticus* in litteris *Caroli Calui* a *Valesio* allegatis de anno 877: *In pago Leticio uillam Haignas similiter et in ipso Comitatu Leticio uillam Rinengam.*

B 3

gam.

(20) pag. 105. ed. Gronov. fol. Amst. 1693.

(21) In *Histor. Germ.* Part. I. pag. 247. §. XLVII. not. r.

(22) *Fol. Lutet.* 1646. Tom. I. Lib. I. pag. 32. et Lib. IV. pag. 162.

(23) Tom. I. *Histor. Imp.* pag. 401. 420.

(24) l. all. et in *Notitia Galliarum* pag. 259 seqq.

gam. Porro vsus est Valesius loco in hac materia decantatissimo, *Eumenii* scilicet in Panegyrico Maximiano dicto: (25) Itaque sicut pridem tuo, Diocleriane Auguste, iussu suppleuit deserta Thraciae translatis incolis Asia, sicut postea tuo, Maximiane Auguste, nutu Neruiorum et Treuirorum arua iacentia Laetus (26) postliminio restitutus et receptus in leges Francus excoluit etc. Denique pro sententia illorum, qui Laetos singularem populum constituisse existimant, militare videtur locus *Zosimi* Libr. II. cap. 54. *Maguntius*, inquit, *originem generis a barbaris trabebat, translatus autem ad Letos, quae gallica natio est, litteras latinas didicit.*

Ad haec argumenta ita respondendum esse censeo. Primo non satis probabile est, *Marcellinum* in all. I. per *Laeti* nomen denotasse diuersam ab Allemannis, cum quibus solis, eodem teste, tunc temporis Iulianus bellum gerebat, nationem. Alias enim sine omni dubio hic auctor satis accuratus indicasset ab initio Laetos vna cum Allemannis bellantes, et his deuictis illorum fata memorasset. Omnes alii Auctores, qui hocce bellum enarrant, de Laetis tacent, nec apud ceteros historicos Graecos pariter atque Latinos (praeter *Zosimum*, cuius modo mentionem inieci) populus Laetorum commemoratur. Vnde colligere audeo, hos Laetos fuisse Allemannos, et iuuenes quidem istos qui in comitatu nobilium erant, quique nomen suum, a seruitio militari du-

(25) p. m. 322. seq. ed. Rechenberg. Lips. 1650.

(26) Ridicula explicatio quorundam Criticorum, omni historica cognitione destitutorum, quasi Laetus pro laetitia affectus positum esset, ne refutatione quidem digna est.

ducibus suis particularibus praestando nomen sortiti erant. (27) Lubenter deinde concedo fuisse pagum et comitatum laeticum, flumen et oppidum Laetiae, sed exinde non fluit, ab hoc pago seu vti putat Valesius, a flumine Laetiae pagum et populum Laetorum nomen traxisse. Obstant inprimis duobus hisce argumentis, variae apud Romanos Laetorum species. Quodsi enim apud hos vnica tantum Laetorum militum fuisset species, pedibus essem in hanc sententiam iturus. Cum vero plures eorum et ex diuisis quidem nationibus barbaris collectae obuenant, hac sola ratione, tota ruit a populis Laetis desumpta, etymologia. Tertio, quod ad locum Eumenii attinet, cur nodum in scirpo quaerat Valesius, (28) nescio. Distinguit *Laetum* a Franco, quia de Francis dici non posset, eos fuisse postliminio restitutos in Galliam, quod vero de Laetis optime dicendum esset, qui ab origine, teste allegato Zosimo, essent Galli. Ast Zosimi testimonium mox est reiciendum, et si etiam esset admittendum, Laetosque fuisse singularem in Gallia populum concederemus, attamen omnino de Laetis Francis dici potest, eos Imperatoris victoria in Galliam restitutos fuisse, quanquam ab origine Franci non erant Galli. Cum enim *Eumenius*, vti eo quidem locum intelligo, dicit, *Laetum Francum* postliminio restitutum, receptumque in leges, Neruiorum et Treuirorum arua iacencia excolere, facile et sine du-
bio

(27) Ne extra oleas vagemur vide de hoc comitatu Tacitum de M. G. et sagacissimum Virum, acutissimumque rerum Germanicarum perscrutatorem *Moferum* in Historia Osinabrugensi.

(28) in nota ad all. locum.

bio ex his quae antecedunt et sequuntur intelligitur, hos Laetos Francos per alias magnae Germaniae gentes e terris, illis antea tanquam *Laetis* a Romanis ad colendum concessis, fuisse eiectos, victoriis Imperatoris vero postliminio restitutos. Eodem modo hunc locum elegantissimus ICtus *Iac. Gothofredus* in Commentario ad l. 12. Cod. Theod. de Veteranis⁽²⁹⁾ explicauit. Nunc tandem ad locum *Zosimi* deuenimus, qui Letos nationem gallicam constituisse dicit. Quodsi vero huius Graeculi verba, qui more gentis suae parum in Geographia versatus est, paullo accuratius consideremus, et cum oratione I. Iuliani Imp. in laudes Constantii⁽³⁰⁾ dicentis, Magnentium fuisse maiorum Constantis vile mancipium ac Germanorum praedae seruatae infelices reliquias comparemus, ex his aliisque historiae monumentis liquet⁽³¹⁾ Magnentium fuisse origine barbarum, a Constantino M. bello captum, seruatum vero eundem ob fortitudinem corporisque proceritatem inter *Laetos* i. e. inter milites eodem nomine conspicuos, qui in Gallia degebant, receptum.

Vidimus igitur, ni egregie fallor, admodum ineertam nec satis probabilem sententiam eos sequi, qui affirmant, fuisse aliquando gentem Gallicam, quae Laetorum nomen gesserit. Fac autem, haec concedi a nobis posse, non tamen inde probaretur, Laetos nostros, militum Romanorum speciem, nomen suum hinc

tra-

(29) ed. Ritt. Tom. II. p. 446.

(30) pag. 34. operum Iuliani ex ed. Spanhemii. Lips. 1696.

(31) *Sextus Aur. Victor.* cap. XLI.

traxisse. Vnde ergo Lactis nomen obuenit? Gothofredus in l. 12. Cod. Theod. de Veteranis, et in Glossario Nomico, voce *Laeti* veriori Etymologiae propius accedit, comparando saltem Laetos cum nostris Litis; licet monente iam celeb. *Rittero*, ridicula quaedam admisceat, facile tamen ignoscenda ICTo, Germanicarum et Gallicarum rerum non satis perito. (32) Mea quidem sententia *Laeti* nomen traxerunt ab antiquissima voce germanica *Leut*, quae generaliter sumta hominem herili dominio subiectum vel certis seruitiis et praestationibus obnoxium denotat. Quam huius vocis esse significationem, testantur innumera fere loca a Du Cangeo, Wachtero aliisque Glossariorum scriptoribus collecta, quae exscribere superuacaneum puto. Omnibus etiam, qui ultra Rothenthalium et Schraderum in Iure feudali germanico sapiunt, satis superque notum est, Vasallos, hoc est, homines militaris nomen *der Lude*, vel pro diuersa eorum origine, *der armen Lude*, *der edelen Lude*, gessisse. Vox *Leut*, quae pro varietate dialectorum *litus*, *lossus*, *lito*, *latus*, *laetus* &c. pronunciat, nequitiam praesupponit amissionem totius libertatis, nec inuoluit semper

(32) Ne dicam de etymologia urbis St. Germain en Laye, in summo versatur errore, rusticos nostros ab his Laetis cum *Miraco*, quem allegauit, deripans. Veneror merita eruditissimi huius in iurisprudencia Romana ICTi; magno autem in errore versari, iniustissimique mihi esse videntur, qui scriptis talium ICTorum in decidendis rusticorum nostrorum causis vtuntur. Est in simili errore *Dn. Cangius*, dicens: a *Lactis* deducta videtur vox *rononica laet* et *laeten*.

per seruitutem, ne quidem Germanicam. (33) Is enim apud maiores nostros in sensu strictissimo dicebatur liber, qui ad ea tantum seruitia et ad eas saltem obligationes erat adstrictus, quas toti reipublice debebat, et ipse cum reliquis liberis in comitiis vniuersalibus in se lubens receperat. Eiusmodi igitur liber homo, vel ingenuus vel nobilis, alias adhuc obligationes ab istis diuersas in se suscipiens amittebat partem libertatis suae innatae et fiebat *litus*. Quo maiores et adstrictiores hae erant obligationes, quo duriora et grauiora officia, quibus quis se obstringebat, eo magis vocabatur litus, seu seruus. Inde etiam euenit vt e. g. vassallus, homo militaris, ministerialem seruum appellaret, ille vero a libero in sensu stricto, etiam nomine serui seu liti insigniretur. Ex ignorantia huius doctrinae errores quam plurimi propullularunt, vt doctissimus *Scheidius* (34) prae ceteris demonstrauit. Adde imensam maiorum nostrorum cupiditatem bellicam acquirendi gloriam, nec non opinionem eorum, qua nullam laudem laude bellica maiorem esse putabant, deinde foecunditatem castissimarum Germanicarum matronarum, qua tantus iuuenum robustissimorum numerus efflorescebat, vt multis eorum apud alias gentes quaerenda essent seruitia militaria, denique culturam agrorum vitamque rusticam apud eos tempore pacis non fuisse dedecori, facile,

ge-

(33) consule in primis de hac re iam allegatum Moeferum multo cum iudicio inuestigantem statum publicum veteris Germaniae, et Dn. Cangium diss. XVII. ad Loiuillam.

(34) in libro eruditissimo de Nobilitate.

meo quidem iudicio est perspiciendum, quare haec barbara progenies, vti Ammiano Marcellino vocatur, a Romanis terras accipiebat, feruitiis militaribus se obstringebat et inde Germanico vocabulo *Laeti* seu *Leti* denominabatur. (35)

§. IV.

De Lactorum origine.

Iam supra de militaris huius instituti origine apud Romanos egimus. Quo vero tempore *Lactorum* nomen in Imperio Romano primum innotuerit, non satis liquet, tacentibus de huius rei origine historicis Romanis. Exeunte saeculo tercio post C. N. in allegato Eumenii loco hocce nomen inuenimus. Panegyrico illius eruditi annum 290 adscribunt. Quum Eumenius qui nihil, quod ad laudes Imperatorum amplificandas augendasque spectat, praetermittit, de his autem Laetis, quasi de noua re, nouoque instituto ne verbulum quidem addit; verisimile mihi omnino esse videtur, iam ante tempora Diocletiani et Maximiani Germanos sub *Lactorum* nomine in Imperio Romano extitisse. Incertum etiam est, ex quo Germaniae populo *primi Laeti* exierint. Vti ego quidem Eumenii locum supra laudatum explicauit, Franci primi commemorantur Laeti.

C 2

§. V.

(35) Quod iam olim quibusdam accidisse nouimus, id etiam *Du. Cangio* nostro accidit, qui ab his *Laetis* feuda originem traxisse arbitratur, Sed nostra aetate paullo accuratius inuestigatis antiquitatibus populorum septentrionalium, talia merito ridemus.

§. V.

Quot fuerint Laetorum species.

Facillimo hinc colligi potest negotio, non defuisse tales barbaros, inque iis iuuenes praesertim, bonis paternos destitutos, qui Romanam felicitatem sequentes (36) imperio militari fauerent Laetorumque in se reciperent conditiones. Quod quidem diuersis temporibus factum fuisse, cum per se probabile est, tum ex all. l. 9. de Censitoribus intelligitur. Incidi quoque nuperrime in locum Zosimi lib. I. c. 71. in quo de deditioe Blemmyarum et Basternarum deque agris ipsis concessis differit ac denique haec addit: iidem cum *Franci* ad Imperatorem (Probum) accessissent. et ab eo *sedes obtinuisent* etc. Quibus in verbis vestigium aliquod Laetorum Francorum reperire mihi videor; quod etiam obscurum esse potest nemini, cum Francorum nomen ante annum 253. apud scriptores Romanos non facile occurrat. Confer Vopiscum in Probo cap. XVIII. Inde euenit, vt variae Laetorum species in rerum gestarum scriptoribus reperiantur, quarum accuratior census in Notitia dignitatum agitur. (37) Nomina haec sunt.

Prae-

(36) l. 9. de Censitoribus Cod. Theod. Recte quidem monet Gothofredus, hanc barbarorum colluionem non felicitatem, sed ruinam Imperio romano procuratse: haec vero Arcadii et Honorii mens in d. l. non fuisse videtur. Potius his verbis AA. significare volunt felicissimum ciuium subditorumque Romanorum statum, quem etiam barbari, Romanis alias infensissimi, libertarique suae defensores acerrimi, consequi studerent. Arroganter quidem et superbe dictum! sed arrogantiae et superbiae, quae in Romanorum animis altas radices egerat, tribuendum.

(37) p. 179. et sqq. ed. all.

- Praefectus Laetorum Teutonicianorum Carnunto Senoniae Lugdunensis.
- Praefectus Laetorum Bataurorum et Gentilium Sueuorum Baio-
cas et Constantiae Lugdunensis secundae.
- Praefectus Laetorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdu-
nensis tertiae.
- Praefectus Laetorum Francorum Redonas Lugdunensis tertiae.
- Praefectus Laetorum Lingonum per diuersa disperforum Belgi-
cae primae.
- Praefectus Laetorum Aetorum Epuso Belgicae primae.
- Praefectus Laetorum Neruiorum Fanomantis Belgicae secundae.
- Praefectus Laetorum Bataurorum Nemetacensium Atrebatis
Belgicae secundae.
- Praepositus Laetorum Bataurorum Contraginesium Nouiomago
Belgicae secundae.
- Praefectus Laetorum gentilium Remos et Siluanectas Belgicae
secundae.
- Praefectus Laetorum Lagenfium prope Tungros Germaniae se-
cundae.
- Praefectus Laetorum Gentilium Sueuorum Aruernos Aquita-
niae primae.

Videmus ex hac designatione, nouem fuisse Laetorum
species, Teutonicianorum nempe, Bataurorum, Sueuorum, Fran-
corum, Lingonum, Aetorum, Neruiorum, Gentilium in gene-
re et Lagenfium. Teutoniciani sine dubio ortum trahebant a Teu-

tonibus, erantque praefidarii ciuitatis Carnutensis (hodie Chartres) in Senonia siue Prouincia quarta Lugdunensi. Batauorum gens tam nota est, vt qualicumque nostra non indigeat commentatione. Excubabant partim in ciuitate Baiocensium seu Baiocasium (vulgo Bayeux). Sueui, qui ex Sueuis nobilissimo Germaniae populo, ad Romanos transierant, defendebant Constantiam seu ciuitatem Constantinorum (hodie Coutance). Vtraque ciuitas pertinebat ad Lugdunensem secundam. Hi Laeti vnicum tantum habebant Praefectum, vel quia non adeo numerosi erant, vel ad reliquos harum gentium Laetos pertinebant. Altera Sueuorum pars tenebat Cenomannos (hodie Mans) in Lugdunensi III. Tertia pars Sueuorum tuebatur Aruernos, hodie Clermont, in Aquitania prima. Aruerni enim nomen non tam urbem, quam populum significabat, cuius regio hodie Auvergne nominatur. Franci sedem suam habebant Rhedoni, vulgo Rennes in Lugdunensi III. Lingones olim valde potentes, commemorant Caesar et Iulius Frontinus, qui lib. III. Stratagematon, eos LXX. millia arinatorum Domitiano tradidisse, affirmat. Dudum enim foedere iuncti erant Romanis. Pro diuersitate temporum modo ad Belgicam, modo ad Celticam Galliam pertinebant; et nunc Laeti Lingones per Belgicam primam siue patriam dispersi erant. Regio eorum hodie Langrois, ciuitas autem Langres vocatur. Sequuntur *Asti*, siue, vt *Pancirollus* (38) in commentario ad hunc locum vult, *Asti*. Putat nimirum, hos Laetos collectos fuisse ex Galliis et Astorum Hispaniae oppido, quod nunc Haudix vocatur.

(38) pag. 181. a.

rum. Addit tamen, fuisse forsân Astos Laetos ex regione Astae in Peloponneso, quae apud Plutarchum in Demetrio occurrit, contractos. Sunt autem, me quidem iudice, Asti non e longinquo arcessendi, sed in Gallia vel Germania quaerendi. Cum enim omnes reliqui Laeti ex prouinciis Galliarum et Germaniae originem ducant, verosimile non est, hos solos Actos fuisse Graecos. Accedit et hoc, quod omiti non debet, *Pancirolli* coniecturam cum principiis Romanorum politicis, quae in defendendis regionum finibus sequebantur, non satis cohaerere. Ego quidem in re tam obscura et tot difficultatibus impedita, ingenuè fateor, ignorari me veram Aetorum vel Astorum originem. Quodsi tamen verborum sonus atque cognatio aliquid valet, prouocare facile possem ad Astenidum, cuius in capitulis Caroli Calui mentio fit. (39) Hic enim pagus forsân Astorum patria fuit. Degebant Asti in vico Epusio, hodie Ivoy, in Belgica prima. Laetorum Neruiorum origo patet. Habitabant enim potissimum in comitatu Hannoniae, et tuebantur in Belgica secunda Fanum Martis, (40) quod erat oppidum Neruiorum hodie *Fan* dictum. Bataui Nemetacenses oriundi sunt ex hoc ipso pago, vnde nomen hauserunt, quemque etiam Atrebatii, nunc Arras incoluerunt. Vehementer errat Pancirollus, a Nemetibus eos deriuans. Pagus enim Nemetacensis quis fuerit inter omnes constat. Bataui Contraginenenses iterum in patria sua, cuius oppidum praecipuum

No-

(39) Valesius in Notitia Galliarum pag. 48.

(40) ita legendum est in *Notitia*.

Nouiomagum hodie Noyon fuit, praefidarii erant. Nomina-
bantur Contraginenſes a Contraginnō, vel Contragino caſtello
quodam, hodie Chauni dicto, nec longe a Nouiomago diſtante.
Laeti Gentiles ex pluribus populis conſtati videntur. Dicebantur
Gentiles, quoniam, cum barbari eſſent, Romanis militabant,
Laeti autem, quoniam ad hanc Gentilium ſpeciem pertinebant.
Tuebantur Remos (Reims) et Siluanectas (Senlis) in Belgica ſecun-
da. De Laetorum Lagenſium origine nihil certi deſignari poteſt.
Nolo enim cum Pancirollo eos e Myſia inferiori ob cauſas antea
allegatas euocare. Praefidarii milites erant apud Tungros (Ton-
gren) in Germania ſecunda. Reſtant Laeti gentiles Sueni, qui
cur in *Notitia* Laeti ſimul et gentiles appellentur, non video.
Nec diſſiteor, me veram huius appellationis rationem ignorare.
Forſan olim gentiles tantum fuerunt, poſtea vero editis egregiis
facinoribus ad conditionem Laetorum peruenerunt, ita tamen vt
priſtinum nomen maneret. (41) Omnes hi Laeti erant milites
praefidarii in Galliarum prouinciis ita vt tractus terrarum ab illis
defendendi fere contigui eſſent, inde quoque vt ſupra monuimus,
Zofimus Laetos eſſe populum Gallicum dixit. Praeter has Lae-
torum ſpecies vnam adhuc in Ammiano Marcellino lib. 21. cap.
12. reperiſſe mihi video, eandemque in *Notitia* dignitatum ſilen-
tio praetermiſſam. Mittit ibi Iulianus A. C. 391. Arbetionem-
et cum *Laetis Gomoarium*. Lindeubrogius ad hunc locum bene
qui-

(41) Qui vberiore locorum, in quibus Laeti milites praefidarii erant, ex-
plicationem deſiderat, is velim adeat *Valeſii* *Notitiam* Galliarum.

dem obseruat, textum, si vocem *Laetis* spectes, non esse corruptum; sed neque is neque *Valesius* ad h. l. verbulum de populo Gomoarium, a quo hi Laeti nomen sumserunt, adiciunt. Nec ego hoc possum, frustra euolutis antiquis monumentis et tacentibus de hoc populo omnibus scriptoribus. Cum etiam aetas *Notitiae* non adeo remota sit ab aetate Iuliani, vox Gomoarium suspecta mihi videtur.

§. VI.

De iuribus et obligationibus Lactorum.

Explicatis omnibus iis, quae originij historiaeque *Lactorum* inferuire videbantur, nunc tandem ad eorum obligationes et iura accedo.

I. Erant *militēs*, et quae singula disputari de iis possunt ea fere omnia ad militiam redeunt. *Utro* castra Romanorum sequebantur; dedititijs vero et bello coacti militare cogebantur. Locupletissimum huius rei testem habemus *Ammianum Marcellinum*. (42) *Equos praebeto* (sunt verba Iuliani ad Constantinum) curules Hispanos, et miscendos Gentilibus atque scutariis adolescentes Laetos quosdam, cis Rhenum editam progeniem, vel certe ex dedititijs, qui ad nostra desciscunt. Quibus ex verbis discrimen inter Gentiles et Laetos manifeste elucet. Alter locus, quem *Gothofredus* ad l. 12. C. Theod. de veteranis ex Ausonii gratiarum actione allegauit: (43) voca Ger-

ma-

(42) lib. 20. cap. 8.

(43) p. 378. edit. Rechenb.

manicum deditioe Gentilium, Alemannicum traductione captiuorum, vincendo et ignoscendo Sarmaticum, hanc diuersitatem Laetos inter et Dedititios neutiquam euincit, cum nulla Laetorum eorumque conditionis ab Aufonio sit mentio. Aliqua ex parte l. 16. C. Theod. de Tironibus, quam A. A. A. Arcadius, Honorius et Theodosius 406. condiderunt, huic pertinet. Praeter caetera enim de militia foederatorum et dedititorum ita loquitur, vt hi ab illis distinguantur. Foederati vero teste *Harmenopulo*, Nomophylace et Iudice Theffalonicense (44) erant milites ex variis gentibus foederatis collecti et Olympiodorus, scriptor coaeuus apud Phorium ad an. 409. dicit, imperante Honorio foederatorum nomen attributum fuisse inconditae et e diuersis confatae multitudini militum. Ad hos ergo foederatos *Laetos* quoque referre licet.

Romani exercitum suum in legiones et auxilia distinguebant, vt Vegetius, (45) auctor in hac re accuratissimus, qui exeunte saeculo quarto vixit, vberime testatur. In Legionibus soli ciues, in auxiliis focii et Barbari merebant. *Auxiliares*, sunt verba Vegetii, *conducuntur ad pretium ex diuersis locis, ex diuersis numeris venientes.* — *Nam legionibus semper auxilia, tanquam leuis armatura in acie iungebantur, vt in his procliandi magis adminiculum esset, quam principale subsidium.* Legio autem propriis cohortibus plena.

Et

(44) *Epit. Iuris Ciuilis* Lib. IV. l. 12.

(45) de re militari Lib. II. cap. 2. p. 31. ex edit. Stewechii 4. Antw. 1617.

Et Lib. III. cap. i. *Exercitus dicitur tam legionum, quam auxiliorum.* Reliquos testes, quos producere possem, mitto. *Plinium maiorem*, qui aperte ciues auxiliaribus opponit, allegasse sufficiat. (46) *Auxiliares*, inquit, (loquitur autem de donis militaribus) *quippe et externos torquibus aureis donauere, at ciues non nisi argenteis.* *Praeterque armillas ciuibus dedere, quas non habent externi.* Adde l. 22. C. Theod. de erogatione militaris annonae, in qua Arcadius et Honorius AA. Hilario P. P. mandant: *Neque Scholae, neque Vexillationes, Comitatus aut Palatinae, neque Legiones vllae, neque Auxilia, qualeslibet ad prouincias delegatorias de specierum praebitione pertulerint, audiantur, si pretia poscant, ultra ea, quae generali lege Diui Patris senioris Valentiniani constituta sunt.* Laetos itaque, tanquam barbaros origine ad copias auxiliares referre debemus. Hoc tamen facile largior, imminente magis magisque ruina Imperii Romani et deficientibus ad militandum ciuibus plures e barbaris et ex Laetis quoque, in legiones fuisse delectos, vti ex l. 12. Cod. Theod. de Veteranis colligimus.

Magnitudo, situs atque multitudo prouinciarum, quibus imperium Romanum mole sua laborans constituebatur, variisque incolarum animus, innumeras fere dispositiones et ordines rei militaris requirebant. Videmus inde permultas militum Romanorum species, hosque milites diuersos diuersis obnoxios fuisse obligationibus, praeter communia seruitia, partim in prae-

D 2

lio

(46) *Histor. Nat. Lib. XXXIII. cap. 2. p. 374. edit. Lugd. fol. 1548.*

lio partim aliis occasionibus praestanda. Laeti nostri, aliis limitaneis militibus similes habebant curam, tuitionem et munitionem fossati ac limitis, l. i. Cod. Theod. de terris limitaneis. cf. l. 12. Cod. Theod. de Veteranis. Fossatum, cum hic a limite distinguatur, denotat fossam, qua vrbs quaedam munita est. *Vegetius* (47) enim scribit: Musculos dicunt minores machinas, quibus protecti bellatores, (48) sudetum auferunt, *ciuitatis fossatum* etiam apportatis lapidibus, lignis ac terra, non solum *complant*, sed etiam *solidant*, vt turres ambulatoriae sine impedimento iungantur ad murum. *Herodianus* (49) quoque, de Augusto verba faciens, fossas a limitibus separauit: Fluuiorum magnitudine atque fossarum montibusque asperrimis, desertisque locis atque imperuiis circumseptos imperii limites muniuit. Plura loca, quae distinctionem hanc probant, larga manu collegit, seu potius quoad maximam partem ex Patris notis ad l. 3. π . de re militari exscripsit Gothofredus ad l. i. Cod. Theod. de terris limitaneis. Quod ad limites attinet, in hac lege neuriquam limites seu termini a natura positi intelliguntur, quibus regio quaedam securior redditur, veluti mare, fluuii, montes etc. sed limites hic loca arte communita dicuntur, cuiusque generis sunt castra, turres et praesertim munitiones vallares, campestres, quae instar limitis sunt. Tale munimentum celeberrimum illud Vallum Romanum fuit, quod circa Danubium ac

(47) Lib. IV. cap. 16. p. 87.

(48) sic cum Lipsio de militia Romana L. V. dial. 5. lego.

(49) Lib. II. cap. IV.

ac Nicrum, contra maiorum nostrorum fortissimorum irruptiones Romani exstruxerunt. Facillime hinc, nisi me omnia fallunt, stationum ratio perspicitur, quae Laetis in Notitia dignitatum assignantur; partim enim tanquam praefidarii milites oppida et loca munita fossatisque circumdata tueri, partim tanquam defensores limitum seu munitionum campestrium, hostes Imperii Romani, Germaniae scilicet populos arcere et repellere poterant. Ab hac defensione limitum seu riparum Riparienses appellati sunt omnes ii milites, qui in imperii limitibus aduersus barbaros excubabant, ita ut hac voce mox limitanei milites, quales Laeti et Gentiles, mox legiones indicarentur (50). Praeruitionem fossati et limitis, onus muniendi limites conficiendi reficiendique fossas illis incumbere. Ita intelligo verba l. 1. Cod. Theod. de terris limitaneis: propter curam munitionumque limitis atque fossati. Quas vero obligationes Laetium cum caeteris militibus communes habebant, lubens praetereo. Inter has tamen eminent obligationes, ne delitescant, ne inter exordia militiae in ipso aetatis flore discedant, de quibus et caeteris prolixè agit l. 12. Cod. Theod. de Veteranis et expressis verbis Laetorum Alemannorum mentionem iniicit. Omnia enim Laetorum seruitia et obligationes si illustrarem, commentarium de re militari Romanorum conscriberem necesse esset. Attamen hoc praeterire nolo, illis Praefectos seu Praepositos praefuisse.

D 3

In (50) Herodianus Lib. VII. c. 7. et Vopiscus in Aureliano c. 38. Qui ripam inhabitant Riparii dicuntur et legiones, quae praetendebant apud Riparios, dictae Riparienses.

VI quo di. (et)

In *Notitia dignitatum*, vt supra vidimus, plerique qui Laetis praecerant, praefecti nominabantur, sed in l. 10. Cod. Theod. de Veteranis Praepositi audiunt: *si quis Praepositus fuerit aut fabricae, aut Classi, aut Lactis, identidem si Praepositus Rom. Lavgitionum, vel Cohortis gesserit Tribunatum, aut quicumque his administrationibus, ad quas non nisi cum certis fideiussoribus singuli quique veniant, fortasse praefuerit, qui non vel intra Palatium congruo labore meruisse, vel armatam inuenitur sedesse militiam, his priuilegiis careant, quae militaribus Palatinisque tribuuntur.* In interpretandis verbis: aut quicumque his administrationibus, ad quas non nisi cum certis fideiussoribus singuli quique veniant, Valesius⁽⁵¹⁾ et Gothofredus ad h. l. valde discrepant. Ille enim ex his verbis elicere audet, nullum Laetorum praepositum potuisse ad hocce officium aspirare, nisi datis certis fideiussoribus. Gothofredus autem, de dandis fideiussoribus dispositionem de aliis tantum administrationibus intelligit, quae in h. l. non expresse indicantur. Adicerem sane opinioni Valesianae album calculum, quoniam Barbari hi non semper eodem animo eademque voluntate erga Imperium Romanum erant, sed obstat, hanc dispositionem de fideiussoribus runc etiam de Cohortis tribunatu intelligendam esse, quod nullo modo admitti potest.

II. Ob

(51) Lib. 1. Rer. Franc. p. 33. Errat Valesius, dicens, Ammianum Marcellinum Lib. XXI. cap. 12. vocare Legionem quandam Laetos. Ammianus enim saltem narrat, Iulianum misisse Arbentem cum Laetis Comorianum sed non cum legione Laetorum.

II. Ob varia haec nec exigua seruitia militaria Laetis tanquam stipendia praemiaque concessa erant, terrae sic dictae *Laeticae*. Quodsi hunc modum per se nec in relatione totius rei confideramus, prudenter omnino excogitatus erat. Hac enim ratione Laeti omnibus viribus omnibusque neruis contendebant, ut agri eorum, qui simul limites imperii Romani erant, ab irruptionibus Barbarorum securi redderentur, alias prouentibus eorum carebant. Quare etiam historici Romani, quorum testimonia breuitatis studio praetermitto, saepius fortitudinem et acerrimum eorum in repellendis hostibus animum admirati sunt, posteritatique tradiderunt. (52) Gaudebant omnibus omnino prouentibus agrorum, quos colebant, et inde facile perspiciendum est, eos indefessum laborem in colendis iisdem adhibuisse et agriculturam, primum rerum publicarum felicitatis fundamentum, per eos in his regionibus effloruisse. Quod vero ad naturam et conditionem horum agrorum limitrophorum spectat, terrae erant, ut ita dicam militares seu seruitiis militaribus obnoxiae. Inhaerebat hoc militandi onus ipsi agro, seu rei, adeoque onus, ut loquuntur, reale. Omnes qui agros laeticos possidere cupiebant, militare seruitiaque militaria, iis adnexa, praestare debebant. Hinc eorum possessio in priuatos non cadebat, all. 1. Cod. Theod. de terris limitaneis: Terrarum spatia, quae Gentilibus propter curam munitionemque limitis atque fossati antiquorum humana fuerant prouisione

(52) vide interim Ammianum Marcellinum Lib. XX. cap. 9. edit all.

uisione concessa, quoniam comperimus aliquos retinere, si eorum cupiditate vel desiderio retinentur, circa curam fossati tuitionemque limitis studio vel labore nouerint seruendum, ut illi, quos huic operi antiquitas deputarat. Alioquin sciant, haec spatia, vel ad Gentiles, si potuerint inueniri, vel certe ad Veteranos esse non immerito transferenda, ut hac prouisione seruata, fossati limitisque nulla in parte timoris esse possit suspicio et l. 2. d. t. Quicumque Castellorum loca quaecunque titulo possident, cedant ac deserant, quia ab his tantum fas est possideri Castellorum territoria, quibus adscripta sunt, et de quibus iudicauit antiquitas. Quodsi ulterius (53) vel priuatae conditionis (54) quispiam in his locis, vel non Castellanus miles fuerit, detentator inuentus, capitali sententia plectatur. Hoc tamen ex l. 2. all. patet, priuatos potuisse ad horum agrorum possessionem adspirare, si easdem subierint condiciones, quibus milites erant obstricti. Transibant quidem ad heredes masculos, non feminas, quoniam hae in regula non militant et Ius publicum Romanum nostros Prouasfallos ignorat, neque tamen ad omnes masculos, sed ad eos tantum, qui militabant. Lampridius (55) hoc satis superque probat. Sola, inquit, quae de hostibus capta sunt, limitaneis ducibus et militibus donauit, ita ut eorum ita essent, *si heredes eorum militarent*, nec

vn.

(53) Forte legendum alterius.

(54) Priuati i. e. omnes alii quam milites, militibus opponuntur. l. 66. §. 1. π. de Emptionibus l. 5. pr. C. ad L. Iul. Maies.

(55) in Alex. Seuero. Cap. 58. p. 356. edit. Obrecht.

vnquam ad priuatos pertinerent, dicens, attentius eos milita-
turos, si etiam rura sua defenderent. Patent haec quoque ex
Nov. Theod. iun. de ambitu et locis limitaneis 31. quae nimis
prolixa est, vt hic describatur. (56) Laeti itaque terras laeticas
nec alienare nec transferre pro lubitu poterant, quare Gotho-
fredus vulgaram distinctionem respiciens *plenum* iisdem *domi-
nium* propriumque ius denegat. Nec scopus nec fines libelli
mei permittunt, vt rem paullo altius attingam. Si vero sine
terminis technicis loqui fas est, Imperatores agrorum domi-
nium retinebant, et barbaris iura quaedam a domino alias ex-
ercenda vna cum nonnullis priuilegiis, loco stipendii pro labo-
re militari concedebant.

Obseruasse Imperatores normas seu regulas, quasdam
seu proportionem quandam, quibus adhibitis terrae laeticae
personis bene merentibus distribuebantur, demonstrat l. 9. C.
Theod. de Censitoribus, ex qua simul patet ipsorum Im-
peratorum adnotationem, ob magnum sine dubio in hac re
abusum, fuisse necessariam. Constitutionis huius verba sunt:
Quoniam ex multis Gentibus sequentes Romanam felicitatem
se ad nostrum Imperium contulerunt, quibus terrae Laeticae
administrandae sunt, *nullus ex his agris aliquid nisi ex nostra*
ad-

(56) Forte quis mirabitur, me neque tit. de fundis limitrophis, nec alias le-
ges ex iure Iustiniano huc forsan spectantes allegasse, sed is velim recor-
detur, me tantum de Laetis nevtiquam vero de omnibus Gentilibus ac
omni genere fundorum limitrophorum agere constituisse

adnotatione mereatur. Et quoniam aliquanti, aut amplius quam meruerant, occuparunt, aut concludio Principalium vel Defensorum, vel subreptitiis Rescriptis maiorem quam ratio poscebat, terrarum modum, sunt consecuti, Inspector idoneus dirigatur, qui ea reuocet, quae aut male sunt tradita, aut improbe ab aliquibus occupata.

At terrae hae laericae ab omni munere, collatione vel tributo, vt ex all. Nou. 31. Theod. iun. patet, immunes erant. Iniquissimum fuisset, si Imperatores ab illis hominibus, qui (sunt verba Theod. iun.) defensione strenua bellicisque confli-ctibus imperium Romanum suo saepe sanguini praetulerunt, munera quoque vel tributa exegissent. Praestabant enim officia sua rei publicae debita limitibus muniendis et defendendis hostibusque repellendis. Quanti Imperatores alacres hosce milites aestimauerint, ipsa haec nouella docet. Omnes barbarorum limitaneorum concussiones et oppressiones seuerè prohibentur, et ne quidem cuiuslibet spatii temporis praescriptio ab iniustis terrarum detentoribus contra militem allegari potest.

III. Non obstantibus hisce priuilegiis atque praerogatiuis, Valentinianus et Valens A. anno 370. constitutionem de Nuptiis Gentilium ediderunt, quam nobis Cod. Theod. h. t. offert. *Nulli prouincialium cuiuscunque ordinis aut loci fuerit, cum Barbara sit vxore coniugium nec ulli Gentilium prouincialis foemina copulatur. Quodsi quae inter prouinciales atque Gentiles affinitates ex huiusmodi nuptiis extiterint (quod in iis susceptum*

sceptum (suspectum) vel noxium detegitur, capitaliter expietur. In explicando huius legis sensu, non eadem mihi est cum Gothofredo mens. Coniugio enim Prouincialis cum Barbara et Barbarae cum Romano A. A. poenam capitale[m] statuifse asserit. Ego opinor A. A. prohibuisse saltem haec coniugia statuifse vero capitale[m] poenam quodsi ex his nuptiis et affinitatibus, noxium quid aut suspectum detegatur. Rationem huius legis politicam Gothofredus in Commentario suo iam pridem docuit, fuisse nempe Imperatoribus suspecta haec coniugia. Romani enim rebellionibus fauents, et coniugio Barbaris coniuncti faciliori modo securitatem Imperantium subuerrebant, immo ipsi Barbari, hac necessitudine, ad prouincias, in quibus agros seu terras tenebant, sibi subiiciendas, utebantur. Quae quidem constitutio grauis Gentilibus atque iniuriosa, paullo post ita fuit mutata, vt huiusmodi nuptiae per Rescripta Principum concederentur. Testem huius rei habemus Eunapium in excerptis Legationum. Coniugiorum permulta exempla initorum Romanas inter ac Barbaros historia saeculi quinti nobis offert, ex quibus matrimonium, quod Athaulfus, Rex Gothorum, cum Placidia sorore Valentiniani III. celebrauit, retulisse sat erit.

Extincto Imperio occidentali, cessasse Laetos, totumque hoc institutum, quilibet me quoque non monente animaduertet.

F I N I S.

F

PRAE.

PRAENOBILISSIMO
DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

PRAESES.

*P*acissimis TE, AFFINIS DILECTISSIME, alloquor.
 Partim enim in testificando animo meo verbosus nunquam esse so-
 leo, vanitatem verborum aliis relinquens, partim duplex illa ar-
 etior necessitudo, qua nos coniuncti sumus, in oculis maleuolorum
 me suspectum reddere potest. Peregisti nostra in Academia trien-
 nium laudabiliter et cum insigni fructu. Breue quidem temporis
 spatium ad perlustrandum saltem immensum totius eruditionis
 campum, sed ita iubet saeculum, ut cum Tacito loquar, i. e. ini-
 quitas

quitas et leuitas aetatis nostrae. Non iurasti in verba Magistri,
 pependisti potius ab ore cunctorum summorum et eruditissimorum
 Virorum, qui castae Themidis sacra in nostra Fridericiana pro-
 curant. Nunc specimine hoc, quod iam edis, satis probas, TE
 non solum omnem operam in addiscendis iis scientiis posuisse, quae
 ad panem olim lucrandum pertinent, sed etiam induisse animum
 TVVM illis artibus atque disciplinis, quas ornatiores et elegan-
 tiores vocamus. Gratulor TIBI, AFFINIS ATQVE AMICE
 SVAVISSIME, de his omnibus ex intimo cordis affectu, gratu-
 lor PATRI nostro, VIRO SUMME REVERENDO, de filio
 optimae spei, gratulor sed desino TE gratulando obtundere. TV ve-
 ro ne desinas unquam, me meosque amare et nos eo amore com-
 plecti, quo ad hoc usque tempus consueuisti. Vale atque iterum
 Vale, resque TVAS semper felicissime age. Dab. Halae Magd.
 d. X. Ianii. c1510ccclxxii.

DVLCISSIMO FRATRI

S. P. D.

IOANNES IACOBVS RAMBACH.

Quantopere TE amem, et ob ingenii praestantiam, amabilemque virtutis, quae semper in TE effulsit, indolem exosculer, licet verbis exprimere non possim: malo tamen amorem in TE meum quomocunque declarare, quam officio, quod TVA mihi humanitas imposuit, plane deesse, eamque scribendi occasionem praetermittere, quae tantam mihi affert voluptatem, quantam animus meus percipere potest maximam. Quidni etiam laeter, intimisque sensibus afficiar? TE enim non fratrem solum habeo, sanguine aequè ac integerrimi amoris vinculo mihi coniunctissimum, sed etiam in eorum numero esse video, qui disciplina qualicunque mea visi sunt, meque studiorum, quibus puerilis aetas impertiri solet, ducem aut potius comitem esse voluerunt. Quare cum TE ad gloriam, cuius studium natura TIBI ingeneravit, doctrina autem vehementer auxit, recta via pergere intelligam, plurimamque habeam ingenii TVI documenta, quae

con-

conscribenda doctissima hac disputatione maxime confirmasti;
 facere non possum, quin summo gaudio perfundar, TIBIQUE lit-
 terarum studia diligenter eximiaque cum laude excolta gratuler.
 Quo in negotio ut in posterum pergas, nec unquam a pristina vir-
 tute desciscas, etiam atque etiam opto. Hoc enim si feceris, pol-
 liceor TIBI atque in me recipio, futurum esse, ut uberrimos do-
 ctinae virtutisque TVAE fructus aliquando percipias. De TVO
 in me amore nihil est, quod dubitem. Novi enim animum Tuum;
 novi mores TVOS et propensissimam in me voluntatem, quam,
 cum nuper QVEDLINBURGI in amplexibus TVIS per aliquot
 dies (o suaves et iucundissimos dies!) conquiescere liceret, satis
 declarasti. Meum autem in TE animum expertus es saepissime:
 eundem si perpetuo futurum et tenerrimo amoris affectu TE sem-
 per amplexurum putas, non fallam opinionem TVAM. Ita enim
 et consuetudo mea et natura postulat. Vale, dulcissime frater;
 et redux in patriam, qua nunc utesis, factus, omnes, qui me
 amant, meis verbis saluta diligenter; optimum vero Parentem,
 cuius summam in me benevolentiam, dum spiritus hos reget artus,
 gratissima mente praedicabo, hinc atque hinc amplexu molli foue
 et exosulare. Iterum vale, o pectus meum et animala mea!
 quemque TVI habes amantiissimum, non dilige solum sed etiam ama.
 Dab. Quedlinburgi Frid. Non. Iunii MDCCLXXII.

RESPONDENTI ET AVCTORI

HVIUS DISSERT. DOCTISSIMO

S. D. P.

FRIED. GVIL. MVLLER

ANHALT. OPPONENS

IVR. VTR. CAND.

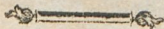
*Per illud ipsam tempus, quo in hac Alma Friedericiana
 animam ad Ius applicuisti hanc TIBI, AMICISSIME RAM-
 BACH! praecipuam curam fuisse licuit deprehendere, ut elegan-
 tiori Iurisprudentiae operam dares; quod eo magis laudandum
 est, quo pauciores hodie sunt, qui in addiscenda illa Iurispru-
 dentia, cuius restauratores Aleius, Cuiacius, Hottomannus,
 Brissonius, alique sunt, studium collocant. Et ostendisti sane
 hocce libello, TE haud inutilem impendisse laborem huic studio.*

Sed

*Sed iam non locus est, ut multis laudibus TE extollam. Nihil ergo dicam de Ingenio TVO felicissimo, de diligentia atque per illam comparata eruditione; nihil dicam de candore atque integritate animi TVI. Lubentissime satisfacio officio illi, quod mihi imponere TIBI placuit, nec vlla alia occasio dulcior mihi fuit illa, qua mentem meam TIBI deditissimam publice declarare licet, eaque re eo magis laetor, cum Illustri huius Dissertationis Praesidi, Praeceptoris meo in aeternum colendo gratum et deuin-
tissimum animum ostendere simul queam.*

Quod reliquum est, nil in Votis habeo, nisi ut felix faustusque in Silesiam contendas, inque Patrios amplexus ruas et ut omnia TIBI prospere succedant conamina TVA: mihi vero id solum exopto, ut in illa amicitia, illoque favore, quibus hactenus me non indignum iudicasti, in posterum etiam erga me pergas, me autem TIBI semper esse deditissimum velim persuadeas TIBI.
Vale. scripsit. Halae ad Sal. a. d. IV. Id. Iun. MDCCCLXXII.

ERRATA.

Præfatio. Editionis. l. 22. lege: nationibus.
p. 17. l. 20. lege: ego.

ULB Halle

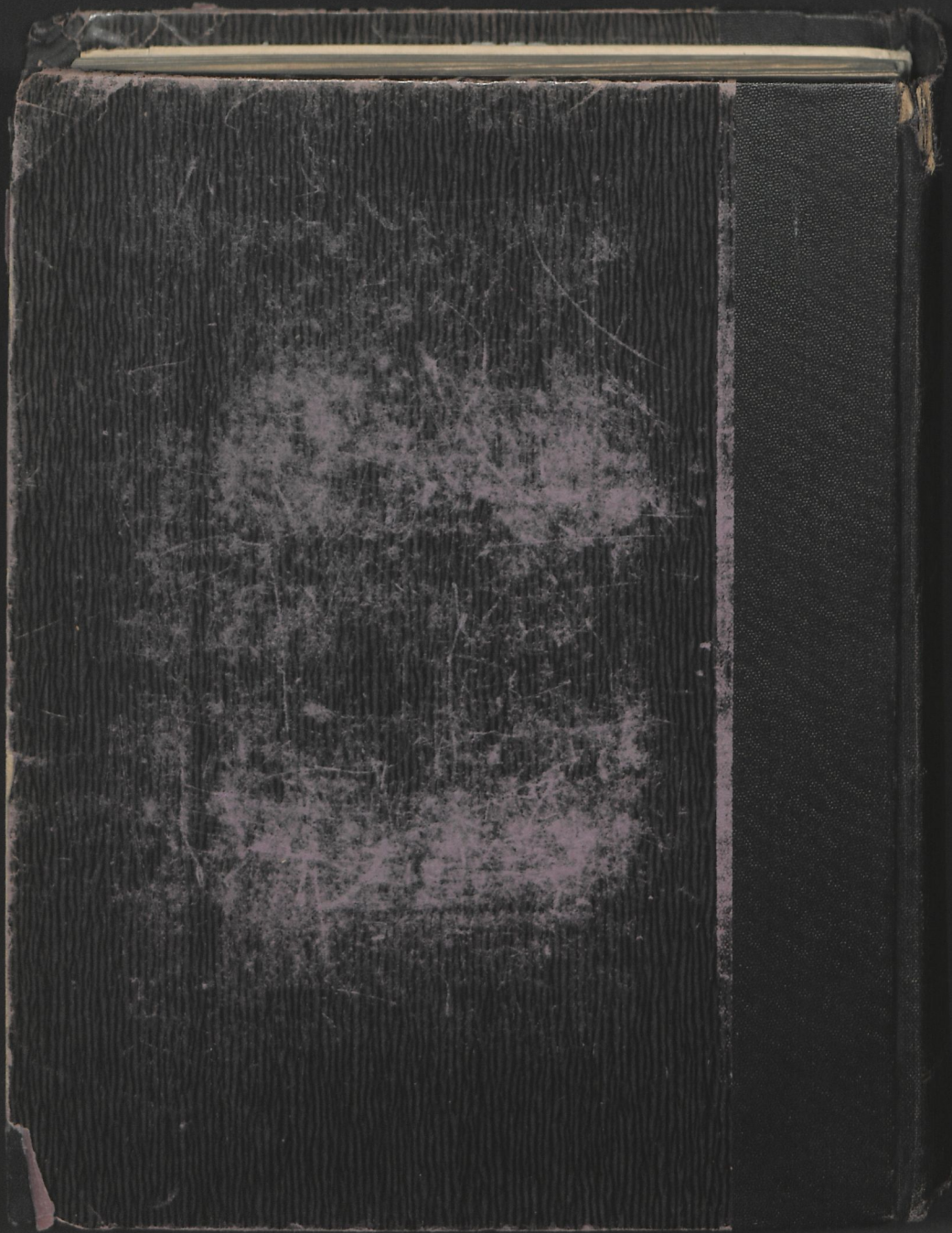
3

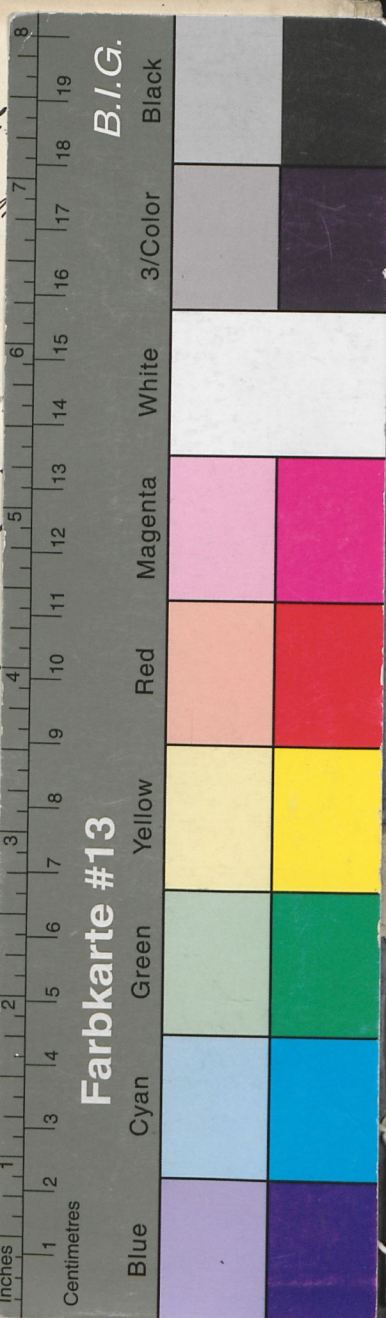
002 169 592

sb

DISSERTATIO IVRIS PVBLICI ROMANI

DE
L A E T I S

QVAM
PRÆSIDE
PHILIPPO ERNESTO BERTRAMO

PROF. IVR. ORD. ET ORDINIS ICTORVM ADSESSORE

AD DIEM XIII IVNII MDCCLXXII.

DEFENDET

AUCTOR ET RESPONDENS

FRID. GOTTLIEB RAMBACH

MAGDEBURGENSIS.

HALAE

STANNO HENDELIANO.